

KROONIKA

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI TEGEVUSEST

10.-11. aprillil 1997. a. peeti Tartus APSi II aastakonverents.

Ühisistungit juhatas seltsi president prof. O. Saveli. Ühisistungi avaettekandeks oli uue põllumajandusministri hr. A. Variku ettekanne põllumajanduse arengusuundadest Eestis. A. Variku sõnul on põllumajandusministeeriumi eesmärgiks tuua Eesti maaelu kriisist välja. Põllumajanduse ja maaelu põhiliseks eesmärgiks on Eesti isevarustamine põhitoiduainetega, stabiilse tootja- ja tarbijahinna tagamine, põllumajandustootmise tasuvuse suurendamine ning maainimestele korraliku elustandardi kindlustamine. Järgnevalt peatus põllumajandusminister pikemalt põhimõtetel, millel baseerub püstitatud eesmärgi täitmine.

Põllumajanduse ja maaelu ümberstruktureerimise vajadust arvestades tuleks silmas pidada paikkonna majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi iseärasusi. Vaja on ühtlustada majandamistingimused põllumajanduse ja teiste majandusharude ning eri regioonide vahel. Toetusabinõude rakendamine lähtub tootja majanduslikust aktiivsusest ja sotsiaalsete probleemide lahendamisest. Kasutatavad abinõud peavad olema kooskõlas ELi ja WTO (Maailma Kaubandusorganisatsioon) nõuetega, et soodustada Eesti integreerumist nende organisatsioonidega.

Püstitatud eesmärgi saavutamiseks tuleb esineja sõnul jätkata alustatud reforme, eelkõige maareformi. Hr. A. Variku sõnul on erastatud ainult 1 % maast. Et maa erastamisest saadav raha jääks maale ringlema, on vaja vastu võtta maakapitali seadus, seadustada maarent, põhimõtteliselt ka metsarent. Toetuste andmisel ettevõttele on toimumas murrang. Eesmärgiks on leida kõige mõistlikum variant, kuidas saada järgmise aasta riigieelarvest raha otsetoetusteks, näiteks piimale, kuna piim on praegu konkurentsivõimeline ning meie piimasaadustele on nõudlus ka välisurgudel. Plaanis on otsetoetuste süsteemi laiendamine ka teraviljakasvatajatele, võimalik, et ka paljudele teistele tootmisharudele.

Eelmisel aastal on erinevate rühmade poolt saadud põllumajanduse defitsiidiks kuni 1,3 miljardit krooni. Sellist raha ei ole riigieelarvest võimalik investeringuteks saada. Alates 1997. a. on rakendatud kapitalitoetused tagastamatu abina

(20 mln. krooni). Tahetakse käivitada maaelu laenude tagastamise sihtasutus, s.o. laenude garanteerimise süsteem, mis võimaldab garanteerida laene kuni 200 mln. krooni ulatuses. Täna puudub laenusaaajatel tagatis, mida pangad väärikselt hindaksid. Jätkatakse aktsiisimaksu hüvitamist 60 mln. krooni ulatuses. Põllul, metsas või merel töötav tehnika peaks olema aktsiisimaksust vaba. Palju on räägitud siseturu kaitsest. Peame kaitsma oma turgu ja reguleerima väliskaubandust, milleks tuleb vastu võtta tollimaksu (tollitariifide) seadus ja see ka ellu rakendada. Lähtuda Balti regiooni ühtsusest kui saavutatud kogemusest. Jätkata maksusoodustusi. Paremat ja efektiivsemat regionaalarengut maal ei ole võimalik teostada ilma maksusüsteemi muutmiseta. Seni on ettevõtluse tulumaks kõigile võrdne. Selle juures ei ole arvestatud tooraine ja turgude kaugust ning seda, kuidas on piirkonnas välja arendatud infrastruktuurid. Ministri sõnul tuleb siin kasutada teiste maade kogemusi, et luua ettevõtlusele ja arengule igas Eesti piirkonnas enam-vähem võrdne majanduskliima. Minister pidas seda praegu siiski veel unistuseks. Jätkub põllumajandusprogrammide finantseerimine. Hr. Variku sõnul tuleb selgeks rääkida, kas need on programmid teaduse finantseerimiseks või toimub läbi nende programmide tootja abistamine.

Jätkatakse maaparandustööde, infrastruktuuride ja regionaalprogrammide finantseerimist. Uudne on ministri sõnul loodusõnnetuste (põuad, üleujutused) ja loomataudide kahjude kompenseerimise ning vabatahtliku kindlustuse süsteemi loomine, millega on algust tehtud, kuid on tekkinud ka teatud huvide lahkkelid. Hr. Varik nentis, et siiani puudub korralik infosüsteem ja statistika, ilma milleta ei ole võimalik teha õigeid majanduslikke otsuseid ega põhjendada nende vajalikkust. Minister pidas esmatähtsaks seadustada põllumajandusstatistika, luua inforegistrid ja testsüsteemid.

Ministri sõnul peame olema valmis ja tegema eeltööd ühinemiseks ELiga, milleks lõppotsuse teeb ikkagi rahvas. Ministri sõnul peab põllumajandusministeerium vajalikuks kiirendada toiduseadusest tulenevate rakendusaktide koostamist ja organisatsiooni loomist, kes tagaks toidu ohutu järelevalve välispiiril ja siseturul. Tänapäevani puuduvad Eestis normid toiduainetele. Loodavad normid tuleks ühtlustada ELi normide ja maailmastandarditega. Minister peatus ka loomade tapmise küsimusel. Ta ütles, et me ei tohi kehtestada oma tootjatele rangemaid norme, kui me ei suuda seda ise piiril teiste kaupade suhtes reguleerida.

Hr. Varik sõnas, et ükski eesmärk ei realiseeru, kui ei pöörata vajalikku tähelepanu teadusele, haridusele ja nõuandesüsteemile. Tema

sõnul ootab põllumajandusministeerium, et teaduse hääl hakkaks enam kostma ning annaks esimese impulsi, millisesse suunda liikuda. Minister mõonis, et ühistegevuse toetamine ei ole olnud piisav. Valitsuse seisukohalt on tunnistatud prioriteetseks regionaalne areng. Hr. Variku sõnul on kokku lepitud, et riiklikud investeeringud, mis seni on ligi 80 % ulatuses jäänud Tallinna, peaksid järgmisel aastal läbi riigieelarve vähemalt 50 % ulatuses jõudma maale.

Oma ettekannet lõpetades toonitas minister, et eesmärkide realiseerimise nimel tuleb tublisti pingutada.

Seltsi president prof. O. Saveli tänas esinejat ja soovis uuele põllumajandusministrile edu püstitatud eesmärkide suunas liikumiseks ja maarahva elujärje parandamiseks.

Järgnesid ühisistungi ettekanded J. Kuumalt, R. Kõllilt, M. Järvanilt, V. Meriloolt, M. Hennolt ja M. Hõbejärvelt, mis on avaldatud ka *APSi Toimetistes*.

Seltsi aastakoosolek algas kell 16.30.

Päevakord:

1. Presidendi aruanne
2. Auliikmete valimine
3. Preemiate määramine
4. Uute liikmete vastuvõtmine.

Seltsi aastakoosolek algas mälestusseisakuga, meenutamaks lahkunud seltsiliikmeid. Seltsi president prof. O. Saveli tegi kokkuvõtte aasta jooksul tehtust, peatudes ettekandekoosolekutel, ja informeeris *Agraarteaduse* väljaandmise olukorrast. Peatselt valmib trükis *Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos*. Pikemalt peatus O. Saveli ka seltsi rahalisel olukorral. Probleemiks on raha nappus, mistõttu pöördui teadusasutuste ja EPMÜ teaduskondade poole, et viimased toetaksid APSi iga liikme kohta (k.a. pensionärid) 700 krooni ulatuses. Head meelt tundis seltsi president selle üle, et käesolevaks ajaks on 29. novembril 1995. a. APSi poolt kokku kutsutud Eesti maarahva nõupidamisest alguse saanud Põllumajandus-Kaubanduskoja töö praktiliselt käivitunud. 11. veebruariks kutsus APSi eestseisus Tartusse kokku põllumajandusteadlaste erialaühenduste esindajad, et arutada neutraalse ühenduse moodustamist, kes tegeleks nii organisatoorse kui finantsiliste küsimustega. Kokkutulnud erialaühenduste esindajad suhtusid sellise ühenduse moodustamisse positiivselt. O. Saveli avaldas lootust, et erialaühenduste liikmeskonna seisukohad selles küsimuses saadakse teada hiljemalt sügiseks.

A. Sukamägi luges ette revisjonikomisjoni akti.

Seltsi auliikmeteks valiti prof. emer. V. Veinla ja dr. agr. V. Laanmäe. Eluajatöö preemia otsustati anda prof. emer. K. Annukile. Aastapreemia jagati kahe võrdväärse kandidaadi – prof. O. Kärdi ja dots. A. Lemberi vahel. Noortepreemia jagamisel tehti ettepanek seegi pooleks jagada Ph.D. A. Kanali ja põllumagister P. Rausbergi vahel.

Aastakoosolekust osa võtnud seltsi liikmed kinnitasid üksmeelselt uute liikmete vastuvõtmise.

Koosolekule järgnes meeldiv koosviibimine loomakasvatuseinstituudi sööklas.

APSi aastakonverents lõpetati 11. aprillil 1997. a.

Valiti APSi toimetiste toimetuskolleegium, kuhu kuuluvad A. Lember, R. Lillak, A. Reintam, O. Saveli, H. Tikk, E.-A. Valdmann ja R. Viiralt. *Agraarteaduse* toimetuse kolleegiumi uus koosseis valiti järgmisena: peatoimetaja A. Lember, sekretär R. Lillak, liikmed O. Kärt, H. Metsa, H. Older, J. Praks, A. Reintam, O. Saveli ja H. Tikk. Eestseisuse uueks liikmeks valiti dots. A. Lember.

Järgnevalt peatus seltsi president prof. O. Saveli põllumajandusteadlaste ühenduste esindajate koosolekul, mis peeti APSi poolt organiseerituna 11. veebruaril 1997. a.

Sektsioonide tööst tegid kokkuvõtted sektsioonide juhatajad prof. O. Kärt ja prof. H. Older. O. Kärdi sõnul oli loomakasvatusektsioonis planeeritud 34 ettekannet, millest ette kanti 31. O. Kärt toonitas noorte aktiivset osavõttu ja ettekannete laia spektrit. Tema sõnul käsitleti uusi suundi J. Hämmali ja H. Tiku, M. Metsaalti, A. Olkoneni, A. Põldvere ja K. Eilarti töodes. O. Kärdi ettepanekul võiks järgmisel aastakoosolekul sektsioonide istungitel teemasid paremini grupeerida ning ühe valdkonna ettekannetele võiks kohe järgneda ka diskussioon. Samuti võiks järgmisel aastal ettekandeid kuulama kutsuda ka konsulente-nõustajaid ning ühisistungile tellida pikemad ettekanded.

Prof. H. Older teatas, et taimekasvatusektsioonile oli esitatud ärakuulamiseks 28 tööd, neist kuulati ära 26. Ta tegi ettepaneku, et esinejad võiksid edaspidi juhtida kuulajate tähelepanu sellele, kus ettekanne kogumikus asub. Põhitähelepanu all olid sordiaretuse ja geneetika küsimused, kahjuks ei olnud töid, mis oleksid käsitletud puuviljandust ja marjakasvatust ning sordiaretust selles valdkonnas. H. Olderi sõnul oli üllatav ka see, et täiesti jäid käsitlemata mulla

harimine ja külvikorrad, tagasihoidlikult oli esindatud söödatehnoloogia. Sõnavõtja rõhutas esinemise illustreerimise vajadust ning pakkus välja, et ehk võiks töid ka hinnata – milline oli töö metoodiline tase, uudsus ja näitlikustamine. Ta avaldas arvamust, et kena oleks kohata ettekandeid kuulamas ka viimaste kursuste üliõpilasi ja magistrande.

Järgnevalt oli võimalus ettepanekute esitamiseks kõigil seltsi liikmetel. H. Lõivuke avaldas arvamust, et aastakoosolek on sobilik koht, kuhu kutsuda esinema seltsi auliikmeid. Tehti ettepanek valida välja kolm parimat tööd (R. Kõlli ja E. Turbas). R. Viiralti sõnul võiks ürituse korraldada rohkem sümposiooni vormis ning määrata juhtivad sõnavõtjad. Ülejäänud tööd oleksid trükitud. Seni pole olnud ka stendiettekandeid. H. Remmelil oli pretensioon APSile, et Tallinnas TA raamatukogus ei ole võimalik leida kõiki Tartu väljaandeid. L. Saluste sooviks kuulata paari ettekannet inimtoidu kohta. H. Olderil sõnul näitavad APSi toimetised Eesti põllumajanduse taset siin ja praegu. Ka näitused oleksid APSi aastakonverentsi ajal teretulnud (O. Saveli). Peatuti informeerimise ja informeerituse küsimusel. O. Saveli sõnul ei saa Eestis rahul olla informaatika ja statistikaga. Seetõttu võiks järgmisel aruandeperioodil pidada ühe ettekandekoosoleku just põllumajanduse infosüsteemidest.

APSi esindajateks moodustatavas põllumajandusteadlaste ühenduses valiti O. Saveli, A. Bender ja R. Kõlli.

Järgmine aastakonverents otsustati pidada 9.-10. aprillil 1998. a.

APSi ettekandekoosolek toimus 14. mail 1997. a. Sakus.

Päevakord:

1. Mulla kvaliteet
2. Maa majanduslik hindamine ja maareform.

Koosoleku avas seltsi president prof. O. Saveli. Ta informeeris kokkutulnuid *Agraarteaduse* väljaandmise seisust – seltsi ajakirja väljaandmine jätkub. Veel ei ole selge honoraride maksimise küsimus. Prof. O. Saveli sõnul on seltsi liikmeiks astunud arvukalt noori, mistõttu planeeritakse juunis korraldada noortekoosolek.

Esimese ettekande pidas dr. agr. R. Kask mulla kvaliteedist. Mulla kvaliteet on hinnang, mis tugineb paljudele mulla omadustele. Objekti ja ümbritseva tausta muutudes muutub ka hinnang. Ettekandja käsitles mullastiku uurimise järgmisi aspekte: mulla ökoloogiline ehk geneetiline omapära, mulla viljakus ja viljelusväärtus. Eestis

on pööratud mullastiku uurimisele suurt tähelepanu. Eesti mullastiku-uurijail oli ja on laialdane tunnus nii omal maal kui kaugemalgi. Eesti maahindamise metoodika pälvis hea vastuvõtu endises NLS. Oma esinemise illestamiseks kasutas R. Kask näiteid mullastiku uurimisest ja hindamisest mõnedes majandites ning tutvustas mulla kvaliteedi kartograafilist kujutamist erinevatel hindamisringidel.

R. Kase sõnul tekkis 1996. a. konkreetne vajadus maa hinna määramiseks. Valdadele esitati kaardid, millele olid kantud viljakus- ja hinnatsoonid. Esitatud kaardid olid aluseks maamaksu määramisel. Maakatastrisse kantakse maa lõplik hindamistulemus. Esineja rõhutas, et praegu koostatakse suuremõtmelisi mullastikukaarte, kuid need on ju olemas varasemast ajast. Sageli opereeritakse andmetega, mis ei vasta tegelikkusele. R. Kase sõnul tuleks endiste suurmajandite kaardid anda üle valdadesse, sest praegu vajab põllumees infot, kuidas oma maad kasutada.

Prof. H. Elmeti ettekande teemaks oli maa majanduslik hindamine ja maareform. Alustades oma esinemist, ütles prof. H. Elmet, et Eesti mullastiku hindamist peetakse maailmatasemel olevaks, kuid maa majanduslikuks hindamiseks tuleb veel palju ära teha. Esimene maa majanduslik hindamine viidi läbi 1993. a. Teine ring tehti 1996. a. Kogu senine töö on baseerunud entusiasmil. Maa majanduslikuks hindamiseks oli kolm eesmärki: hindamine maa kompenseerimise, maa omandisse andmise ja selle maksustamise eesmärgil. Praktiliselt realiseerus ainult maksustamise eesmärk. Maa kompenseerimisel tekkis kohe küsimus, millise hinna ja kuupäeva järgi kompenseerida, kas varasemas või praeguses väärtuses. Jäädi selle juurde, et maa kompenseeritakse 1940. a. väärtuse järgi. Hindamine maa omandisse andmise eesmärgil (natsionaliseeritud maad on võimalik tagastada) ei realiseerunud, sest taheti teha vahearvestus – juhul kui maa kvaliteet on langenud, siis tagastada maa kvaliteedi langemise vahe. Kvaliteedi tõustes tulnuks maa tagasisaajal kinni maksta tõusuosa. Hiljem tehti seadusse muudatus, et maaparanduse arvel tekkinud viljakuse tõus tuleb kompenseerida (+3...5 hindepunkti). Siiski jäeti juurde- ja pealemaksmised ära.

Tegelikkuses realiseerus maa hindamine maksustamise eesmärgil. 1993. a. hindamisel lähtuti järgmistest eesmärkidest: saada maale hind, mille põhjal maksustada nii tekkivaid maaomanikke kui maa kasutajaid; maa hind on vajalik ostueesõigusega maa äraostmiseks; anda alghind maa müügile enampakkumise korras, kasutada seda hinda talumajanduse ümberplaneerimiseks. 1993. a. hinnati eraldi linnu ja maa-asulaid (kuni 1000 elanikku), põllumajandus-

dusmaid ja metsamaid. Prof. H. Elmeti sõnul on maahinnad linnades tõusnud aastail 1993...1996 2...3 korda, kohati veel rohkemgi. Samal ajal on maa hind jäänud mujal kas samaks või langenud, eriti on langenud põllumajandusmaa hind. Kui keskmine põllumajandusmaa hind on ligi 6800 kr./ha, siis müügihinnaks on 1000...1500 kr./ha. 1993. a. oli põllumajandusmaade hind rangelt reglementeeritud. Tõeline maa hindamine peaks baseeruma turuinfo. Arvestades asukohategureid, on esmatasandi omavalitsusüksustele määratud asukohakoefitsiendid (näit. Tallinnal 2,02, Hiiumaa Emmaste vallal 0,48).

Metsamaade hinna puhul arvestatakse metsa kasvukoha tüüpi, metsamassiivi asukohta ja kasvava puidu boniteeti. 1993. a. hinnati metsa kasvukohatüübi järgi. Keskmine metsamaa hind on 3500 kr./ha, rabametsal 1000 kr./ha. Esineja sõnul ei tohiks ükski maa maksta alla 1000 kr./ha. Igat liiki muud maad hõlmavad üksikult paiknevad suvilakrundid, väiksed külad, karjäärid, jäätmaad jne.

Esineja sõnul kehtivad 1993. a. hinnad kuni 1998. a. ostueesõigusega maade erastamise puhul. Maa majanduslikul hindamisel ei tehta vahet, kes on teinud kulutused.

1996. a. maa hindamise juhend põhineb turuinfo. Erinevais Eesti piirkondades on tehinguid sõlmitud erinevalt, enam Tallinnas ja Pärnus, Tartu on 4.-5. kohal. Maa maksustamishind on Tallinnas tõusnud 1993., 1995. ja 1996. aastal vastavalt 2700, 4050 ja 7700 kroonini m² eest. Tehinguid põllumajandusmaaga on olnud suhteliselt vähe.

Järgnes elav küsimine-vastamine. R. Kaske huvitas, miks nimetati maa hinda maksustamishinnaks. Tegelikult on see maa hind. Peaks olema maahinna määramine, sest hindamine on siis, kui tehakse tööd labidaga. E. Leedu juhtis tähelepanu sellele, et maa hinne ja mulla hinne on erinevad mõisted. Ta soovis R. Kaselt teada saada, miks võetakse hinne suvaliste tabelite järgi, kui kaardistaja on väljas tööd teinud. R. Kase sõnul on hinne vaja anda talude ja majandite kaupa. Hea oleks aluseks võtta algne hindamine, kuid mulla boniteet on palju muutunud, olles langenud 47-lt 41 hindepunkti.

Tunti huvi kriteeriumide vastu, mille alusel hinnata kuivendatud maade seisundit. Põhimõtteliselt olevat see olemas. Maaviljakuse hinne kätkeb endas ka maaparandamise mõju. L. Salustet huvitas, milline on söötis maa taastamise maksumus hektari kohta. R. Kase sõnul antakse hinnang maa keskmisel tasemel. Söötis maa ei mõjuta mulla boniteeti. M. Karelsoni esitatud küsimusel peatus R. Kask pikemalt A. Nõmmiku töödel, mis olid seotud mullastiku

kaardistamisega. V. Kraaki huvitas, kui tõene on kasutatav turuinfo. H. Elmeti sõnul saadi info kinnisvarafirmadest.

Koosolekut lõpetades ütles prof. O. Saveli, et oli aeg, mil mulda väga hoolega uuriti, kuid nüüd on saabunud koefitsientide aeg. Ta avaldas lootust, et elu muutub ehk enam põllumehe- ja maarahvalembeseks. Ilusat kevadet ja head suve soovides lahkuti Sakust.

10. juuniks olid Tartusse Loomakasvatusinstituudi saali kokku kutsutud APSi noored liikmed, et arutada EPMÜ tulevikku noorteadlaste pilgu läbi ning vaagida võimalusi noorte aktiivsemaks kaasamiseks seltsi tegevusse. Oodatud olid ka kõik seltsi tööst huvitatud noorteadlased ja kraadiõppurid. Kokku said seltsi president prof. O. Saveli, kolm seltsi liiget ja kaks seltsi tööst huvitunud magistrandi.

Koosolekut alustades andis seltsi president prof. O. Saveli lühikese ülevaate seltsi tegemistest. Ta rõhutas, et ettekandekoosolekud on peetud antud hetkel aktuaalsetel teemadel ning need on kujunenud elavaks diskuteerimiseks. APS on kutsunud kokku ka Riigikogu esindajaid ning seltsi liikmed on saanud avaldada käsitletud valdkondades teadlaskonna poolset arvamust. O. Saveli nentis, et ligi 2/3 seltsi liikmetest on vanuses üle 50 aasta, alla 35-aastasi on seltsis ligi 20. Kokku on seltsis ligi 240 liiget, kellest aktiivseid on ligi 1/3. Esineja tegi ettepaneku koostada küsitlusleht, saamaks teada parimat töövormi seltsi tegevuseks, ja korraldada septembris uus kokkusaamine lootuses, et osavõtt on arvukam.

I. Lemetti pakkus välja noorliikme staatuse. Kuna enamik seltsi liikmetest on eakamad, siis just nemad peaksid kaasama seltsi tegevusse noori. Ühe võimalusena nägi ta liikmete kaasamist tegutsevate üliõpilasseltside kaudu (näit. *Taurus*).

A. Karus meenutas mõned aastad tagasi tegutsenud doktorantide-magistrandide *Kummeli-klubi*. Ta avaldas lootust, et leidub noori, kes oleksid huvitatud seltsielust.

O. Saveli pakkus välja võimaluse avaldada APSi *Toimetistes* doktorantide-magistrandide tööde kogumik.

I. Lemetti õlgadele jäi APSi tegevuse tutvustuse ja küsimustiku koostamine ning laialisaatmine. Info järgmise kokkusaamise kohta avaldatakse ka põllumajandusülikooli ajalehes.

H. Viinalass

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI UUSI LIIKMEID

Bender, Ingrid – sünd. 24.04.1954, põllumajandusmagister. Jõgeva Sordiaretuse Instituudi teadur. Eriala – taimede resistentsusaretus.

Karolin, Meeme – sünd. 19.02.1932, tehnikakandidaat. EPMÜ TET Põllumajandustehnika Instituudi dotsent. Eriala – kartulikasvatuse kompleksne mehhaniseerimine.

Loide, Valli – sünd. 21.01.1949, põllumajandusmagister. Eesti Maaviljeluse Instituudi Kuusiku katsejaama teadusgrupi juht. Eriala – agrokeemia.

Penu, Priit – sünd. 18.07.1970, põllumajandusmagister. EPMÜ Mullateaduse ja Agrokeemia Instituudi lektor. Eriala – mullateadus.

Põldvere, Aarne – sünd. 15.10.1952, põllumajanduskandidaat. EPMÜ Loomakasvatuse instituudi seakasvatuse osakonna vanemteadur. Eriala – sealiha ja söötade kvaliteedi uurimine.

Toomsoo, Avo – sünd. 19.04.1972. EPMÜ Mullateaduse ja Agrokeemia Instituudi nooremteadur. Eriala – agrokeemia.